

УДК 353:5:351:82

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.36>**В. М. Щербак**кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ТРАНСРЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ ЯК ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ КООРДИНАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

У статті розглядаються імперативи європейської інтеграції, які вимагають більш чіткого розуміння порядку денного європейської спільноти та впровадження управлінських інновацій. Вивчено значення багатомірної партнерської допомоги Україні під час війни, яка засвідчила, що важливим актором модернізації управлінських практик регіональної співпраці слугує залучення громадських волонтерських структур. Встановлено ознаки модернізації публічного врядування трансрегіональною співпрацею як на національному, так і міжнародному рівнях. З'ясовано значення діяльності Європейського Союзу щодо просування ідеї створення єврорегіонів з метою інтенсифікації економічних обмінів. У статті застосовуються фахові методичні засоби сучасної науки державного управління. Вивчається статус належної поінформованості всіх зацікавлених осіб, яка виступає чинником успіху євроінтеграційних зусиль. Оцінюється потенціал транскордонних контактів між громадами ЄС та України, який розширює базу трансрегіональних економічних проєктів. Розкрито чинники адекватного розуміння європейських механізмів транскордонної співпраці, що є запорукою ефективного просування інтересів України. Увага приділяється організаційним перетворенням у сфері транскордонної співпраці, які на сучасному етапі вимагають комплексного підходу для оптимізації управлінської діяльності. З'ясовано тенденції конструювання трансрегіональних об'єднань та спільнот, які стають можливими завдяки мотивації роботи над спільними проєктами. Встановлено вимоги до трансрегіональної співпраці, що полягають в інституалізації державно-приватного партнерства в Україні з метою зближення інтересів регіонів з інтересами сучасного європейського уряду. Доведено, що на сучасному етапі публічне врядування здійснює великий обсяг координаційної роботи щодо зняття бар'єрів для співпраці в контексті європейської інтеграції. Встановлено, що взаємообмін технологіями, інноваціями та ресурсами підвищує можливості стабільності соціально – економічного розвитку на європейському континенті. Розкрито значення констатації потенціалу трансрегіональної співпраці, від якого слід переходити до конкретних кроків її оптимізації. З'ясовано, що потребує реформи система обліку трансрегіональної співпраці на регіональному рівні. Доведено, що досягнення потенціалу трансрегіональної співпраці вимагає інституційної та експертно-аналітичної спроможності. Зроблено висновок, що європейське значення трансрегіональної співпраці в Україні вимагає високої компетентності публічного врядування, залучення провідних фахівців, активізації державно-громадської та державно – публічної взаємодії.

Ключові слова: трансрегіональна співпраця, публічне врядування, державно – приватна співпраця, трансрегіоналізм, економічний регіон, управлінська інновація.

Постановка проблеми. Міжнародний рівень публічного врядування реалізує можливості національних держав щодо підвищення взаємовигідної співпраці, а також відстоювання інтересів національної конкурентоспроможності. В умовах росій-

сько – української війни зростає актуальність модернізації систем та підходів координації зусиль між інститутами публічного врядування різних країн. Ідеться про уніфікацію підходів та визначення напрямів відання міністерств і відомств, демаркацію

повноважень, рівнів влади (зокрема регіональних та локальних інституцій). Імперативи європейської інтеграції вимагають більш чіткого розуміння порядку денного європейської спільноти та впровадження управлінських інновацій з метою збільшення прозорості трансрегіональних інтеракцій, а також підвищення ефективності багатосторонніх взаємодій. На порядку денному також перебуває зняття штучних бар'єрів обігу фінансів, товарів та послуг, а також пересування громадян та бізнес – активів. Багатовимірна партнерська допомога Україні під час війни засвідчила, що важливим актором модернізації управлінських практик регіональної співпраці слугує залучення громадських волонтерських структур. Взаємодія між державою та вказаними акторами вимагає додаткової уваги, узагальнення позитивного досвіду та опрацювання проблем які отримали публічну артикуляцію. У таких умовах публічне врядування трансрегіональної співпраці як на національному, так і міжнародному рівнях, має трансформуватися на гнучку систему обміну інформації, пошуку можливостей, реалізації планів та проєктів. Сучасні інформаційні та комунікаційні технології надають можливості більш оперативної та ефективної співпраці. Водночас вони формують низку викликів, які потребують відповіді в умовах агресивної політики диктаторських режимів.

Аналіз публікацій. Значна кількість зарубіжних вчених вивчає особливості та значення трансрегіональних взаємодій у контексті європейської інтеграції. Зокрема, А. Коулсон та К. Ферраріо запроваджують поняття «інституційна щільність» на тлі емпіричного матеріалу місцевого управління та економічного розвитку у Бірмінгемі [4], Р. Еспарца – Масана здійснює аналіз європейського міжрегіонального співробітництва за програмами Interreg на основі досвіду сучасної Іспанії [5], Г. Хауг та Дж. Рейс досліджують міжрегіональне співробітництво у сфері вищої освіти в Європі» [6], колектив авторів аналітичного звіту «Перегляд дворегіональних відносин» з'ясовують зміст діалогу між ЄС і Латинською Америкою та диверсифікацію міжрегіональної співпраці [7], Дж. Б. Россер досліджує нелінійну

динаміку в міських і регіональних системах [8], Дж. Сарафопулос та П. Іоаннідіс у своїй праці поєднують міжрегіональне співробітництво, місцевий добробут і соціальний капітал [9]. Разом з тим, існує потреба ідентифікувати вплив трансрегіональних інтеракцій на реформи євроінтеграції.

Метою статті є встановлення особливостей трансрегіональної співпраці як чинника євроінтеграції. Завданням статті є з'ясування потенціалу модернізації публічного управління координатії трансрегіонального співробітництва.

Основний зміст. Трансрегіональна співпраця на сучасному етапі набуває конкретних форм. Європейський Союз активно просуває ідею створення євро-регіонів з метою інтенсифікації економічних обмінів. Наявний досвід є позитивним і виступає основою для подальших дій українських регіонів. Водночас існують можливості для підвищення ефективності співпраці. В. Химинець, Н. Кушнір та А. Головка слушно підкреслюють, що «євро-регіони, утворені спільно з країнами ЄС, мають в наявності значно ширші можливості (зокрема, в аспекті тісної співпраці із європейськими інвестиційними фондами), ніж Євро-регіони, утворені із країнами, які не входять до складу ЄС. Останні характеризуються значно нижчою інтенсивністю контактів та розгалуженістю соціально – економічних, гуманітарних зв'язків між регіонами України та регіонами країн – партнерів» [2, с. 104].

В умовах російсько – української війни актуальності набуває ефективність та оперативність контактів і спільних проєктів. Відповідно належна поінформованість всіх зацікавлених осіб виступає чинником успіху євроінтеграційних зусиль. На прикладі конкретних євроінтеграційних проєктів та ініціатив можна побачити, що обізнаність в інструментах та механізмах євроінтеграції не є оптимальною. В. Химинець, Н. Кушнір та А. Головка доречно констатують брак поінформованості щодо сутності ЕГТС (Європейського групування щодо територіальної кооперації – Авт.), юридичного алгоритму їх створення та можливостей, які вони дають. Відсутніми є як методичні рекомендації щодо

формування EGTC між суб'єктами транскордонного співробітництва України та відповідними суб'єктами країн ЄС), так і інформаційно роз'яснювальна робота із залученням відповідних фахівців та експертів» [2, с. 105].

Наявність транскордонних контактів між громадами ЄС та України розширює базу трансрегіональних економічних проєктів. Водночас на увагу публічних менеджерів заслуговує специфіка обміну інформацією та набуття інноваційного досвіду. Існує потреба оптимізації участі локальних менеджерів в інноваційній підготовці євроінтеграції. Як вірно вказують В. Химинець, Н. Кушнір та А. Головка «значним недоліком є використання на місцевому рівні практики організації ділових поїздок представників територіальних громад за кордон (регіони, що мають досвід створення EGTC), з метою запозичення досвіду та вивчення даної організаційної форми ТКС «із середини» [2, с. 105].

Наявність адекватного розуміння європейських механізмів транскордонної співпраці є запорукою ефективного просування інтересів України. В сучасних умовах існує потреба задіяння всіх без винятку можливостей розгортання трансрегіональної співпраці. Відповідно ці заходи вимагають систематизації та координації. В. Химинець, Н. Кушнір та А. Головка вірно зауважують, що «в контексті широкого залучення громад та місцевого бізнесу до участі у процесах ТКС (транскордонної співпраці – Авт.) слід сприяти створенню та розвитку EGTC, які мають потенціал стати структурно – функціональною ланкою в складі Єврорегіонів. У даному контексті важливе значення матиме системність політики, яка може бути забезпечена за допомогою підготовки обласними державними адміністраціями проєктів перспективних планів створення EGTC та подання їх на розгляд обласних рад» [2, с. 106].

Реакція економічних суб'єктів на швидкі темпи європейської інтеграції полягає у зміні організаційних форм трансрегіональної співпраці. Централізований та бюрократичний підходи поступаються мережним формам взаємодії та децентралізації. Трансрегіональний вектор при

цьому виступає джерелом нових інноваційних форм організації економічної співпраці, який відповідає на глобальні виклики. Згідно з позицією О. Ципліцької, «із глобалізацією економіки та розвитком економічних відносин на національному та регіональному рівнях відбувається перехід від централізованої інтеграції господарських суб'єктів (трести, холдинги, конгломерати) до децентралізованої (кластери, асоціації, альянси, технологічні та наукові парки, бізнес – інкубатори, проєктні групи тощо)» [3, с. 172].

Організаційні перетворення у сфері транскордонної співпраці на сучасному етапі вимагають комплексного підходу для оптимізації управлінської діяльності. В перетвореннях посідає вагоме місце експортно-аналітична та планувальна діяльність. Забезпечення трансрегіональної співпраці вимагає від владних суб'єктів додаткових зусиль та витрат ресурсів. О. Ципліцька вірно підсумовує, що «успішна модернізація мережевих структур забезпечується ґрунтовною інституційною підтримкою з боку держави та інших стейкхолдерів, а також наявністю якісних інститутів кластерної співпраці, а саме: 1) інституту генерації інновацій (механізми утворення взаємозв'язків на основі обміну і трансферу знань та досвіду); 2) інституту конкурентної співпраці (механізм утворення взаємозв'язків на основі подібних видів діяльності, спільно використовуваної інфраструктури, соціального капіталу); 3) інституту генерації знань (механізм генерації результатів інтелектуальної діяльності, їх організації, обміну, збуту й моніторингу)» [3, с. 173–174].

Вихідним пунктом інтенсифікації трансрегіональної співпраці слід вважати аналіз потреб та інтересів конкретного регіону або громади. Далі необхідним є виявлення найбільш перспективних напрямків транскордонних контактів. Зміст та значення сучасних регіональних інтересів вимагають від регіональних еліт потужної діяльності з організації представлення економічних соціальних та культурних потреб. О. Ципліцька справедливо вважає, що «регіональні органи влади та місцевий бізнес мають бути орієнтовані на специфічні умови розвитку територій, застосовувати

інклюзивні інструменти розвитку кластерів у межах регіону, такі як розвиток соціальної, освітньої, інноваційної інфраструктури; використовувати інструменти регіональної промислової та кластерної політики, які ліквідують компетентнісні розриви в межах кластеру; реалізовувати програми «м'якої» підтримки кластерного розвитку» [3, с. 176].

Євроінтеграційне значення регіональної співпраці на сучасному етапі полягає в тому, що економічні та політичні інновації взаємодії регіонів можуть бути застосовані і всередині країни. Ідеться про стандартизацію механізмів просування та артикуляції інтересів. Також на часі узагальнення критеріїв відповідності трансрегіональної взаємодії. Як обґрунтовано доводять Н. Прямухіна та І. Салькова, «передумови економічного розвитку та наявні економічні внутрішньорегіональні й міжрегіональні зв'язки елементів економічної системи під впливом трансформаційних зрушень, конкуренції та зростаючих загроз економічній безпеці виходять за межі звичних для регіонів діапазонів коливань і, спираючись на класичні економічні засади, на прямому і опосередкованому типах зв'язків будують розгалужені мережі різної тісноти та потужності. Ця проблематика стає дедалі актуальнішою, передусім для економіки регіонів, через швидкість зазначених процесів та складність прогнозування їхніх наслідків» [1, с. 8].

Наявність спільного простору економічної взаємодії формує певну розстановку сил та засобів на рівні локальних громад та регіонів. Орієнтація на експортні та імпорتنі операції є поштовхом для модернізації багатьох інфраструктурних напрямків, зокрема транспорту, шляхів сполучення, зв'язку тощо. Наявність засад економічної конкуренції також стимулює до підвищення стандартів трансрегіональної взаємодії. Згідно з позицією Н. Прямухіної та І. Салькової, «міжрегіональний економічний простір – це основа для розвитку економіки регіонів за умов високої конкуренції, покращення не лише економічних показників, рівня життя населення, руху товарів і послуг. Це – нові стандарти виробництва, розвитку підприємництва,

удосконалення організаційних, господарюючих та ринкових механізмів, пристосованих до трансформаційних процесів» [1, с. 8]. Особливо наочно це продемонстровано на основі застосування теорії ігор в контексті стимулювання суднобудівної промисловості [11].

Внутрішньоукраїнські практики міжрегіональної співпраці за рахунок європейського вектору отримують важливий елемент досвіду спільної діяльності та адекватного розуміння й застосування європейських стандартів. Конструювання трансрегіональних об'єднань та спільнот є можливим завдяки мотивації роботи над спільними проектами. У цьому зв'язку усунення перешкод є основною мотивацією координації діяльності публічного врядування різних рівнів. Н. Прямухіна та І. Салькова доречно визначають мету полегшення процесів адаптації регіональних економік. «До таких перетворень необхідним є усебічне дослідження особливостей, можливостей та перешкод формуванню міжрегіонального економічного простору в Україні», вважають вчені [1, с. 8].

Наявність аналітичної експертної структури спрямовує міжрегіональну співпрацю на виявлення найбільш продуктивних напрямків взаємодії. Усвідомлення партнерських інтересів та вигідного курсу взаємодії дає змогу прогнозувати розвиток регіональної економіки на тривалий період. Н. Прямухіна та І. Салькова слушно оцінюють «дослідження складників економічного розвитку територій як «основу для об'єктивної оцінки наявного стану і обґрунтованого прогнозу динаміки основних показників міжрегіональних соціально – економічних процесів, розробки дієвих заходів місцевого й державного регулювання, що сприятимуть дотриманню конкретного вектора розвитку міжрегіонального економічного простору та збереженню певного рівня задоволення потреб учасників за підтримки якісних характеристик економічного середовища» [1, с. 9]. Це підтверджують аналітичні звіти, які констатують роль ЄС як глобального актора в багатосторонньому управлінні безпекою в контексті викликів багатосторонності, де ЄС

прагне до «ефективної багатосторонності» [10].

Долучення до євроінтеграційних ініціатив стосовно трансрегіональної співпраці забезпечує ефективність трансформації інфраструктури системи засобів управління. Водночас регіональна співпраця вимагає інституалізації державно – приватного партнерства в Україні з метою зближення інтересів регіонів з інтересами сучасного європейського уряду. Взаємодія з прикордонними країнами вже давно здійснюється за європейськими директивами. Цей досвід є необхідним для поширення на решту «внутрішніх» регіонів України.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі публічне врядування здійснює великий обсяг координаційної роботи щодо зняття бар'єрів для співпраці в контексті європейської інтеграції. Безперешкодна взаємодія між регіонами різних країн на горизонтальному рівні відіграє провідну роль. Відсутність необхідності узгодження характеру співпраці його обсягу та напрямків значно пришвидшує оперативність прийняття рішень в сфері бізнесу, соціальних проєктів культурних взаємодій тощо. Взаємообмін технологіями, інноваціями та ресурсами підвищує можливості стабільності соціально-економічного розвитку на європейському континенті. Україна відіграє важливу роль в забезпеченні безпекової стабільності ЄС. Водночас від констатації потенціалу трансрегіональної співпраці слід переходити до конкретних кроків її оптимізації. Одним з напрямків інноваційної трансформації роботи публічного врядування в цій сфері є розробка профілів регіонів України, які можуть бути орієнтовані на трансрегіональну співпрацю в контексті післявоєнного відновлення. Зазначені профілі мають бути трансформовані в портфель проєктів та щодо модернізації української економіки, соціальної сфери та культури.

Також потребує реформи система обліку трансрегіональної співпраці на регіональному рівні. Вони побудовані за галузевою ознакою та формують звітні показники діяльності різнопрофільних міністерств і відомств. На часі створення регіональних та локальних агентств або міжгалузевих груп трансрегіональної співпраці

з конкретними планами та завданнями. Потребує інформаційно – аналітичного опрацювання співпраці між локальним та регіональним рівнем з метою формування консолідованих пропозицій для трансрегіональних партнерів. Європейське значення трансрегіональної співпраці в Україні вимагає високої компетентності публічного врядування, залучення провідних фахівців, активізації державно – громадської та державно – публічної взаємодії. Перспективи подальшого розвитку теми, порушеної в даній статті є аналіз механізмів контролю та з регіональної співпраці з боку інститутів публічного врядування в країнах ЄС.

Список використаної літератури:

1. Прямухіна Н. В. Салькова І. Ю. Особливості формування міжрегіонального економічного простору в Україні: можливості та перешкоди. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 11. С. 7–16.
2. Химинець В. В., Кушнір Н. О., Головка А. А. Транскордонна та міжрегіональна співпраця (на прикладі єврорегіонів та європейських об'єднань територіального співробітництва). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 33(2). С. 102–107.
3. Ципліцька О. О. Регіональна та міжрегіональна мережева взаємодія як чинник модернізації промислового сектору. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 2. С. 171–178.
4. Coulson A., Ferrario K. Institutional Thickness': Local Governance and Economic Development in Birmingham, England *International Journal of Urban and Regional Research*. 31. (3). (2007). pp. 591–615.
5. Esparza-Masana R. Analysis of European interregional cooperation under Interreg programmes. The case of Spain. *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*. 2020. 47. 5–28.
6. Haug G., Race J. Interregional Cooperation in Higher Education in Europe. *Journal of Studies in International Education*. 1998. 2(2). 3–34.
7. Revisiting bi-regional relations: The EU-Latin American dialogue and diversification of interregional cooperation. URL: <https://>

- eulacfoundation.org/system/files/web-version-revisiting-relations-eu-lac-dialogue_end.pdf
8. Rosser J.B., Non Linear Dynamics in Urban and Regional Systems, in Puu, T., Panchuck, A., (Ed.), Nonlinear Economic Dynamics, Nova Science Publishers. 2011. p. 113–126.
  9. Sarafopoulos G., Ioannidis P. Interregional Cooperation, Local Welfare and Social Capital. Procedia Economics and Finance. Volume 33. 2015. P. 219–225.
  10. Söderbaum F., Rignér H., Schulz M. Final Report on Interregional Cooperation. URL: <https://cris.unu.edu/final-report-interregional-cooperation>
  11. Song D.-W., Panayides P. A conceptual application of cooperative game theory to liner shipping strategic alliances. Maritime Policy & Management: The flagship journal of international shipping and port research. 2002.29:3. 285–301.
-

Shcherbak V. Transregional cooperation as a factor of European integration: features of coordination of public government institutions

The article examines the imperatives of European integration, which require a clearer understanding of the agenda of the European community and the implementation of management innovations. The importance of multidimensional partnership assistance to Ukraine during the war was studied, which proved that the involvement of public volunteer structures serves as an important actor in the modernization of management practices of regional cooperation. Signs of modernization of public governance through transregional cooperation at both the national and international levels have been established. The importance of the activities of the European Union in promoting the idea of creating Euroregions for the purpose of intensifying economic exchanges is clarified. The article uses professional methodical tools of modern sciences of public administration. The status of proper awareness of all interested parties, which acts as a factor in the success of European integration efforts, is studied. The potential of cross-border contacts between the communities of the EU and Ukraine, which expands the base of transregional economic projects, is assessed. The factors of adequate understanding of the European mechanisms of cross-border cooperation, which is the key to the effective promotion of Ukraine's interests, are revealed. Attention is paid to organizational transformations in the field of cross-border cooperation, which at the present stage require a comprehensive approach to optimize management activities. The trends in the construction of transregional associations and communities, which become possible thanks to the motivation of working on joint projects, have been clarified. Requirements for transregional cooperation have been established, which consist in the institutionalization of public-private partnership in Ukraine with the aim of converging the interests of the regions with the interests of the modern European government. It has been proven that at the current stage, public administration carries out a large amount of coordination work on removing barriers to cooperation in the context of European integration. It has been established that the mutual exchange of technologies, innovations and resources increases the possibilities of stability of socio-economic development on the European continent. The importance of ascertaining the potential of transregional cooperation, from which one should proceed to specific steps of its optimization, is revealed. It was found that the accounting system of transregional cooperation at the regional level needs reform. It has been proven that realizing the potential of trans-regional cooperation requires institutional and expert-analytical capacity. It was concluded that the European significance of transregional cooperation in Ukraine requires high competence of public governance, involvement of leading experts, activation of state-public and state-public interaction.

Key words: transregional cooperation, public governance, public-private cooperation, transregionalism, economic region, managerial innovation.